

kompensāciju Ls 1500. Prasība pamatota ar Civillikuma 1635. un 2352." pantu, likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" 7. panta piekto daļu, 16. panta trešo daļu, 21. panta sesto daļu, 25. panta 1. un 5. punktu un 28. pantu, Latvijas žurnālistu ētikas kodeksa nodaļu 77-3; V-1; V-2.

Ar Rīgas Kurzemes rajona tiesas 2003. gada 24. februāra spriedumu prasība apmierināta.

Izskatījusi atbildētāju SIA Izdevniecības nams "Petits" un K.Z. apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2004. gada 30. septembra spriedumu prasību apmierinājusi.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka lietā nav strīda par to, ka laikrakstā "Čas", kura izdevējs ir atbildētāja SIA Izdevniecības nams "Petits", ir publicēti sekojoši žurnālistes K.Z. raksti: 2000.gada 21.janvārī - "Un tā ir Venezia?", 2000.gada 16.februārī- "Venezia- izeja par maksu", 2000.gada 29. aprīlī - "Venezia karo ar pircēju" un 2000.gada 15.maijā — "Veikals Venezia mēģināja caur tiesu uzspiest pircējai nogulējušos preci", un visos šajos rakstos ir sniegtas ziņas (informācijas kopums) tieši par prasītājam piederošo veikalu "Venezia", aprakstot divas konflikta situācijas ar veikala pircējiem.

Civillietu tiesas kolēģija konstatējusi, ka rakstā "Un tā ir Venezia?" (2000. gada 21. janvārī) ir aprakstīta pircējas I.K. sniegtā informācija par veikalā "Venezia" nopirktajām biksēm, kuras saplīsušas pa vilēm jau pēc vienas valkāšanas reizes, bet veikala pārdevēji bijuši nelaipni, atteikušies apmainīt nekvalitatīvās bikses, un apvainojuši pircēju, ka tā pati bikses saplēsusi. Kad veikalā iesniegts eksperta slēdziens, ka biksēm ir ražošanas defekts - nekvalitatīvas šuves, arī tad veikala darbinieki atteikušies izmaksāt kompensāciju. Minētajam rakstam pievienota karikatūra ar uzrakstu: "Saplēstas preces nemaina un atpakaļ nepieņem...", bet laikraksta "Čas" komentārā ir sekojošs teksts: "Varbūt arī jums ir bijis tāds gadījums - nopirkt preci pieklājīgā veikalā, bet tā uzreiz kļuva nederīga? ... Laiks mums stingrāk prasīt, lai kvalitāte atbilstu ieguldītajai naudai. Ja reiz pirkt Roccobarocco, tad īstu. Bet, ja "Taivānu" tad lēti". Bez tam, šim rakstam ir arī apakšvirsraksts: "Ne tikai tirgū, bet arī ekskluzīvā veikalā var nopirkt nekvalitatīvu preci".

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka šis apakšvirsraksts kopā ar raksta virsrakstu kontekstā ar pircējas stāstījumu un komentāru sniedz negatīvas ziņas par veikalu "Venezia", liekot lasītājam saprast, ka tajā par dārgu cenu ekskluzīvu apģērbu vietā ar ievērojamu ražotājfirmu nosaukumiem tiek pārdota nekvalitatīva prece.

Tiesa konstatējusi, ka lietas materiālos ir arī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2001. gada 25. aprīļa spriedums, kurš 2001. gada 16. maijā ir stājies likumīgā spēkā, un ar šo tiesas spriedumu ir atcelts Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2000. gada 24. februāra lēmums, ar kuru atzīts, ka veikala "Venezia" nopirktajām velvēta biksēm ir konstatēti šūšanas defekti. Pie tam tiesa šajā spriedumā, atsaucoties uz ekspertīzes slēdzienu konstatējusi, ka bikšu bojājumi nav radušies šūšanas defektu rezultātā, bet bikses vērtējamās kā vidēji lietotas un to materiālā pārrāvumi radušies pieguļošos materiāla iecirkņus stiepjot pretējos virzienos (uzvelkot bikses, izdarot straujas kustības vaipiesēdienes, krītot), Li., valkājot.

Tiesa atzinusi, ka tādējādi rakstā "Un tā ir Venezia" pasniegtā informācija pilnībā ir atspēkota ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu, t. i., rakstā paustās ziņas ir pretrunā tiesas spriedumā izvērtētajiem pierādījumiem un uz lietā noskaidrotu faktu pamata izdarītajiem secinājumiem, tātad rakstā sniegtā informācija ir nepatiesa, un tā satur negatīvu informāciju par prasītājam piederošo veikalu. Šī informācija nenoliedzami ceļ neslavu rakstā minētā veikala īpašniekam, t. i., SIA "Rosa".

Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka laikrakstā "Čas" publicētie raksti "Venezia - izeja par maksu" (2000. gada 16.februārī), "Venezia karo ar pircēju" (2000. gada 29.aprīlī) un "Veikals Venezia mēģināja caur tiesu uzspiest pircējai nogulējušos preci"

(2000. gada 15. maijā) rada par veikalu "Venezia" nelabvēlīgu un pat izteikti negatīvu priekšstatu, jo publicētajos rakstos paustā informācija par konfliktu ir pretrunā ar likumīgā spēkā esošā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2001. gada 13. novembra spriedumā konstatētajiem faktiem un uz to pamata izdarītiem secinājumiem, tādēļ iepriekšminētajos rakstos sniegtās ziņas ir nepatiesas un tās satur negatīvu informāciju par prasītājam piederošo veikalu "Venezia" un ceļ prasītājam neslavu.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa, ņemot vērā laikraksta tirāžu un katra atbildētāja mantas stāvokli, objektīvi un pamatoti ir noteikusi no katra atbildētāja piedzenamās atlīdzības apmēru, pie tam piedzītās kompensācijas apmērs apelācijas sūdzībā nav ticis apstrīdēts, tādēļ to grozīt nav pamata.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas sūdzību iesniegusi atbildētāja SIA Izdevniecības nams "Petits", norādot uz materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem.

Kasatore kasācijas sūdzībā norādījusi, ka tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 2352." pantu, kā arī pārkāpusi Civillikuma 1635. pantu. Tiesa arī nav piemērojusi starptautiskās tiesību normas, kā arī nav piemērojusi Civilprocesa likuma 5. panta sesto daļu, 92. pantu, 93. panta pirmo daļu, 97. panta trešo daļu, 104. panta otro daļu, 110. pantu, 193. panta piekto daļu un 432. panta otro daļu.

Prasītājs lūdzis atzīt visas četras publikācijas kopumā par nepatiesām un SIA „Rosa” godu un cieņu aizskarošām un neslavu ceļošām, lai arī tās satur arī paša prasītāja viedokli un citus patiesībai atbilstošus faktus.

Apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību un atzīstot visas četras publikācijas par nepatiesām godu un cieņu aizskarošām, nav vērtējusi, kādas konkrētas ziņas ir nepatiesas un prasītāja goda un cieņas aizskarošas konkrētajos rakstos. Līdz ar to tiesa nav ievērojusi Civillikuma 2352." panta prasības, jo sprieduma rezolutīvā daļā nav norādījusi tās ziņas, kuras tiesa atzinusi par nepatiesām un prasītāja goda un cieņas aizskarošām. Šādas pat prasības izriet arī no likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 21.panta trešās daļas prasībām un Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1993.gada 25. oktobra lēmuma „Par tiesu praksi lietās par personas godu un cieņu aizskarošu ziņu atsaukšanu” 6.punkta prasībām, ka jau iesniegumā precīzi ir jānorāda patiesībai neatbilstošas godu un cieņu aizskarošas ziņas un tiesai, taisot spriedumu, tā rezolutīvajā daļā tās precīzi ir jānorāda.

Apelācijas instances tiesa, atzīstot, ka visas četras publikācijas, kas publicētas 2000. gada janvāra maija mēnesī, ir nepatiesas un goda un cieņas aizskarošas, to motivējusi ar lietas materiālos esošajiem vēlāk 2001.gadā spēkā stājušamies tiesas spriedumiem, ar kuriem prasītājam par labu izšķirti publikācijās aprakstītie konflikti starp prasītāja veikalu un pircējiem. Pēc tiesas ieskata, šie vēlāk spēkā stājušies tiesas spriedumi pilnībā atspēko publikācijās pausto informāciju par šiem konfliktiem. Šāds secinājums ir tikai prasītāja viedoklis un tiesas nepamatots secinājums, kas neizriet no apstrīdētajiem rakstiem, jo konflikti kā tādi pastāvēja un to neviens nav apstrīdējis. Ņemot vērā to, ka raksti tika sagatavoti un publicēti laikā, kad notika konflikti starp prasītāja veikalu un pircējiem, tad rakstos sniegtā informācija bija patiesa to publikācijas brīdī un nav nozīmes tam apstāklim, ka konkrētie strīdi ir izšķirti 2001.gadā, jo raksti publicēti 2000. gadā. Līdz ar to nepamatots ir tiesas secinājums par publikācijām kopumā, jo tās satur prasītāja, pircēju, speciālistu viedokli un c\ty patiesībai atbilstošu faktu kopumu.

Izskaidrojot Civillikuma 2352.^a panta piemērošanas nosacījumus, Augstākās tiesas plēnuma lēmumā norādīts, ka par aizskarošām ziņām atzīstamas, kuras mazina personas godu un cieņu atsevišķu pilsoņu vai sabiedrības acīs, ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus un vispāratzītās ētikas un morāles normas. Notikušā konflikta starp

patērētāju un veikalu atspoguļojumu presē nevar uzskatīt un atzīt par ētikas un morāles normu pārkāpumu, jo žurnālists ir izpildījis savu pienākumu un saskaņā ar likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem ” sniedzis uz rakstu tapšanas brīdi patiesu, vispusīgu un pārbaudītu informāciju, intervējamo personu viedokli, dokumentu atspoguļojumu, konfliktā iesaistītās otras personas viedokli, kā arī konflikta risināšanā iesaistīto speciālistu viedokli.

Tiesa paplašināti tulkojusi jēdzienu „ziņas”, pēc būtības to uzskatot kā sinonīmu jēdzienam „viedoklis” un otrādi. Saskaņā ar Augstākās tiesas Senāta norādījumu (lietā SKC - 102. 2002.g. LS. prasībā pret a/s "Diena" un A.O.) „ziņas” ir datu, faktu, skaitļu un arī informācijas kopums, bet „viedoklis” ir uzskats, izpratne (par ko) , arī attieksme (pret ko). Viedoklis ir noteiktas personas vai personu grupas subjektīvs vērtējums, uzskats, izteikums, kas var veidoties kā no patiesiem faktiem, tā kļūdainām ziņām, nepatiesas informācijas, vai arī abējādi. Ja ziņām (arī informācijai) Civillikuma 2352." panta nozīmē jābūt patiesām, pretējā gadījumā katram ir tiesības prasīt to atsaukšanu, tad tādu prasību nevar attiecināt uz publisko viedokli.

Tiesa nav izvērtējusi, ka arī Eiropas cilvēktiesību tiesas praksē pieturas pie vispārēja principa, ka ziņām un faktiem jāatbilst patiesībai. Taču nevar saukt pie atbildības par tādu sabiedrībai nozīmīgas informācijas izplatīšanu, kas vēlāk ir izrādījusies nepatiesa, ja uz izplatīšanas vai publikācijas brīdi žurnālistam varēja būt pilnīga pārliecība, ka informācija ir patiesa un iegūta labā ticībā. Līdz ar to tiesa nav ņēmusi vērā Latvijas Republikai saistošās starptautiskās tiesību normas, kas tiesai jāpiemēro tieši un nepastarpināti, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas normas.

Konvencijas 10.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs normas nosacījumi saskan arī ar likuma „ Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 1.pantu, šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez īpašas ierobežošanas no valsts institūciju puses un neatkarīgi no valsts robežām.

Atbildētāja K.Z. iesniegusi Senātam pieteikumu, kurā norādījusi, ka pievienojas SIA Izdevniecības nama „Petits” kasācijas sūdzībai.

Sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību paskaidrojumus iesniegusi prasītāja SIA „Rosa” un lūdz kasācijas sūdzību noraidīt. Paskaidrojumos norādīts, ka faktiski kasācijas sūdzībā tiek lūgts noskaidrot patiesos lietas apstākļus un pārvērtēt pierādījumus lietā.

Iepazinies ar lietas materiāliem un kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskaušanai apelācijas kārtībā tai pašai tiesai citā tiesnešu sastāvā sekojošu motīvu dēļ.

Latvijas Republikas Satversmes 100. pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. To paredz arī Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencija (turpmāk Konvencija), kurai Latvija pievienojusies 1997. gada 4. jūnijā.

Taču šīs brīvības īstenošana, saistībā ar pienākumiem un atbildību, var tikt pakļauta ierobežojumiem atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 116. pantam, kas nosaka, ka Satversmes 100. pantā noteiktās tiesības var ierobežot gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Šos ierobežojumus paredz arī Konvencijas 10.panta otrā daļa.

Latvijas Republikā ierobežojumus vārda brīvībai ar leģitīmu mērķi nosaka Civillikuma 2352.^a pants, kā arī likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem " 7. pants, kas reglamentē nepublicējamās informācijas aizlieguma kritērijus. Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums neatbilst šo kritēriju prasībām.

Tiesas secinājums, par prasības apmierināšanas pamatu atzīstot faktu, ka uz publikācijas brīdi rakstos paustā informācija bijusi nepatiesa, jo publicētajos rakstos paustā informācija par šo konfliktu vēlāk ir atspēkota ar likumīgā spēkā esošā tiesas spriedumā konstatējamiem faktiem un uz to pamata izdarītiem secinājumiem, ir nepamatots un neatbilst faktiskajiem lietas apstākļiem un augstāk minēto materiālo tiesību normu un Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē noteikto standartu prasībām vārda brīvības un goda un cieņas aizsardzībā, jo tiesa nav ņēmusi vērā, ka uz rakstu publicēšanas brīdi fakti par konfliktiem starp pircējiem un veikalu atbilda patiesībai.

Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses standartiem, žurnālistu nevar saukt pie atbildības par tādas sabiedrībai nozīmīgas informācijas izplatīšanu, kas vēlāk ir izrādījusies nepatiesa, ja uz izplatīšanas vai publikācijas brīdi žurnālistam varēja būt pilnīga pārliecība, ka informācija ir patiesa, un viņš ir darbojies labā ticībā.

Tiesa prasības apmierināšanu pamatojusi ar atsauci uz Civillikuma 2352^a pantu. Taču tiesa nav ņēmusi vērā, ka Latvijas Republikas 1997. gada 4. jūnijā pieņemtā likuma "Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4, 7. un 11. protokolu" 4. pants nosaka, ka Latvijas Republika atzīst par obligātu ipso facto bez īpašas vienošanās par to Eiropas Cilvēktiesību tiesas jurisdikciju visos jautājumos, kas attiecas uz šīs konvencijas un tās protokolu interpretāciju un pielietojumu. Tiesa nav piemērojusi standartus, kas atbilst Konvencijas 10. panta principiem.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 1994. gada 22. augusta spriedumā Jersilds lietā pret Dāniju norādījusi sekojošo: "Tiesa ir vairākkārt atkātojusi, ka vārda brīvība ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatelementiem un, ka īpaša nozīme ir jāvelta preses aizsardzībai (ibid). Lai arī prese nedrīkst pārkāpt noteiktas robežas, cita starpā, arī, lai "aizsargātu citu personu cieņu vai tiesības", tomēr tās galvenais uzdevums ir izplatīt informāciju un idejas par sabiedrību interesējošiem jautājumiem. Tas ir ne tikai preses uzdevums izplatīt šo informāciju un idejas: sabiedrībai ir arī tiesības tās saņemt. Ja tas būtu savādāk, prese nevarētu spēlēt savu tik svarīgo "sabiedrības sarguņa" lomu (ibid). Lai arī šie principi ir sākotnēji formulēti attiecībā uz drukātajiem masu saziņas līdzekļiem, tie bez šaubām attiecas arī uz audiovizuālajiem medijiem. "

Tiesa, apmierinot prasību, atzinusi visās četrās publikācijās sniegtās ziņas par nepatiesām un prasītāja goda un cieņas aizskarošām. Senāts atzīst, ka šāds secinājums ir kļūdains un nepamatots un radies paplašināti tulkojot jēdzienu ziņas, pēc būtības to uzskatot kā sinonīmu jēdzienam „viedoklis” (un otrādi).

Latviešu literatūras valodas vārdnīcā (1996. gada izdevums, Rīga: Zinātne, 8. sējums) sniegts vārdu „Ziņas” skaidrojums, ka tās ir datu, faktu, skaitļu un arī informācijas kopums (647.-648. lpp.) un viedoklis- ir uzskats, izpratne (par ko), arī attieksme (pret ko) (42 5. lpp.).

Lietās par goda un cieņas aizskaršanu un nepatiesu ziņu publicēšanu ir nepieciešams rūpīgi nošķirt ziņas jeb faktus no viedokļa. Fakti ir pakļaujami patiesības pārbaudei un to pastāvēšana var tikt pierādīta, taču prasību pierādīt izteikumu atbilstību patiesībai nevar attiecināt uz viedokli. Līdz ar to pie lietas jaunas izskatīšanas tiesai jāņem vērā, ka pastāv būtiska atšķirība starp jēdzieniem „ziņas” un „viedoklis” un jāvērtē, vai viedokļu publicēšana presē par sabiedrību interesējošiem jautājumiem varēja aizskart SLA „Rosa” kā publikācijās minētā veikala „Venezia” īpašnieka godu un cieņu, pārkāpjot preses noteiktās robežas, un vai notikusi, ievērojot Konvencijas 10. pantā noteiktos standartus un Eiropas Cilvēktiesību tiesas attiecīgās materiālo tiesību normas interpretāciju un pielietojumu.

Civillikuma 2352° Pantā paredzēto atlīdzību (mantisko kompensāciju) nosaka tiesa. Likuma normā nav noteikts, kādam jābūt kompensācijas apmēram, tādēļ katrā konkrētā gadījumā tiesai jāvērtē faktiskie apstākļi kopsakarībā un jānosaka šīs mantiskās

kompensācijas apmērs. Iespējamie kritēriji, kas ņemami vērā, nosakot mantiskās kompensācijas apmēru, ir nepatiesu, godu un cieņu aizskarošu ziņu izplatīšanas publiskums, plašums, šī aizskāruma smagums pret personu, sekas, ko radījusi godu un cieņu aizskarošu ziņu izplatīšana, pušu personība u.c.

Tā kā spriedums tiek atcelts sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību, to iesniedzējai atmaksājama drošības nauda (Civilprocesa likuma 458.panta otrā daļa).

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004. gada 30. septembra spriedumu atcelt, un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā tai pašai tiesai citā tiesas sastāvā.

Atmaksāt SIA Izdevniecības nams "Petits" iemaksāto drošības naudu Ls 50 (piecdesmit).

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

I.Šepteris

Senators

O.Druks - Jaunzemis

Senatore

R.Saulīte